

محوطه تاریخی بیستون

محوطه تاریخی بیستون در شهرستان هرسین استان کرمانشاه واقع است و از اعتباری مضاعف در تاریخ ایران باستان برخوردار است. محوطه تاریخی بیستون در مکانی استراتژیک و مسلط بر سر راه مهم اتصال دهنده ی فلات ایران به بین النهرین قرار گرفته و از دوران باستان مورد استفاده بوده است. محوطه تاریخی بیستون آثاری از پیش از تاریخ تا حکومت های اسلامی در خود جای داده . آثاری همچون : غار شکاچیان - مر خریل - مر تاریک - مر آفتاب - مر دودر - تپه نادری - سراب بیستون - جاده حاشیه سراب - بقایای گورستان قدیمی - دژ تاریخی مدفون - نیایشگاه شاهنشاهان ماد - نقش برجسته داریوش بزرگ - مجسمه هرکول - نقش برجسته میتزیدات دوم شاهنشاه اشکانی - نقش برجسته گودرز - سنگ بلاش - پرستشگاه شاهنشاهان پارتی - بقایای شهر باستانی هخامنشیان و پارتیان - بقایای بناهای ساسانی - کتیبه فرهاد کوه کن - بقایای پل ساسانی - بقایای سد ساسانی - سنگ های تراشیده ساسانیان - کاروانسرای ایلخانی - بنا های ایلخانی - کاروانسرا های صفوی - وقف نامه شیخ علیخان زنگنه - پل بیستون و آثار پراکنده دیگری در بیستون قرار دارد .

دلیل آن که همه این آثار در یک جای قرار داشته این بوده است که این محل بدون تردید از مکان های مقدس ایرانی شناخته می شده زیرا آب مظهر پاکی و روشنایی فراوان از دل کوه بیستون به بیرون روان است و داریوش بزرگ هم به دلیل اهمیت موقعیت کرمانشاه و کوه های صخره ای آن و آثار بزرگ نیاکان آریایی اش این مکان را برای کتیبه ارزشمند بیستون انتخاب نموده است .

وجه تسمیه

این محل در گذشته بغستون نام داشته به معنی جایگاه بغ، و آن به سبب اعتقاد روحانیون زرتشتی به این قسمت بوده که آن را نماد بغ(خدا) می دانسته اند، بعدها در اثر کثرت استعمال و مرور ایام به بیستون تغییر لفظ داده است.

کتیبه بیستون

کتیبه بیستون (کتیبه داریوش) بزرگترین کتیبه جهان، نخستین متن شناخته شده ایرانی و از آثار هخامنشیان واقع در شهرستان هرسین در سی کیلومتری شهر کرمانشاه بر دامنه کوه بیستون است. سنگ نبشته بیستون یکی از مهمترین و مشهورترین سندهای تاریخ جهان و مهم ترین متن تاریخی در زمان هخامنشیان است که شرح پیروزی داریوش بزرگ را بر گوماته مغ و به بند کشیدن یاغیان را در سه زبان پارسی باستان ، عیلامی و بابلی نشان می دهد. متن پارسی باستان در 414 سطر و پنج ستون است .

نقش برجسته و کتیبه داریوش کبیر مدرکی کلیدی برای رمزگشایی خط میخی بود. در واقع به واسطه ی کتیبه بیستون بود که سر هنری راولینسون کار طولانی و پرحمت خود را که منتهی به خواندن خط میخی فارسی باستان در سال 1847 میلادی شد را آغاز کرد. کتیبه بیستون را ملکه کتیبه های شرق باستان و لوح روزتای آسیا لقب داده اند. این اثر در تاریخ 15/10/1310 در فهرست آثار ملی کشور به

ثبت رسیده است.

سنگ نبشته بیستون در ارتفاع چند ده متری از سطح زمین و بر دامنه رو به جنوبی کوه پراو ساخته شده است و از آثار به جای مانده از پلکانی در قسمت بالایی کوه بیستون احتمال می رود که سنگ تراشان از این راه برای رسیدن به محل استفاده می کرده اند و پس از پایان کار پکان را به منظور غیرقابل دسترس کردن اثر تراش داده اند. سنگ نبشته بیستون بر سنگ هایی از جنس آهک ایجاد شده که از آثار رنگ لعاب قهوه ای ماندنی که پس از همراه شدن با ذرات اکسیده شده آهک و همچنین بقایای سربی که در چند سطر نخست اثر دیده شده است به نظر می آید در پایان کار برای افزایش طول عمر اثر تمام نمای آن را با اندودی ناشناخته پوشانده اند.

مجسمه هرکول

مجسمه هرکول که به نظر می آید تندیس از تجاوز اسکندر گجستک و حکومت سلوکیان به ایران باشد در بیستون در سال 1327 هجری هنگام احداث جاده آسفالته همدان به کرمانشاه در دامنه کوه کشف شد . پیکره هرکول شخص نیرومندی را نشان می دهد که به پهلوی چپ به روی نقش شیری در سایه درختی لمیده است و در دست چپ پیاله ای از شراب در دست دارد و دست چپش را بروی پای راستش قرار داده است . سر مجسمه هرکول در سال 1380 کنده و دزدیده شده بود که پس از چند سال کشف و دوباره به جایگاه اصلی خودش برگشت . درازای این تندیس 147 سانتی متر است . پشت تندیس هرکول کتیبه ای از زمان سلوکیان وجود دارد که مفهوم آن به این شرح است : ” به سال 164 ماه پانه موی هرکول فاتح درخشان هیاکینتوس پسر پانیاغوس به سبب نجات کل امن - فرمانده کل - این مراسم بر پا شد . ” که خوشبختانه این سلسه توسط مهرداد و تیرداد پارتی در هم کوبیده شد و سلسله شاهنشاهی ایرانی اشکانیان جایگزین آن شد و دوباره ایران رو به فرهنگ کهن خود رفت و دست متجاوزان را کوتاه نمود .

Mohamad Bahramian

